

Stockholms
universitet

Skatteförfarandelagen 10 år – dåtid, nutid och framtid

- Att tillämpa skatteförfarandelagen –
tillämpningsfrågor sedan införandet och fram till idag

Professor Teresa Simon-Almendal

Stockholms
universitet

Rättssäkerhetsdagen 2022!

Europarättens genomslag på skatteförfarandeområdet

Europarättens genomslag på skatteförfarandeområdet – mitt fokus

- Europeisering, vad, hur?
- Skattetilläggen och artikel 6 EKMR
- Samma gärning, dubbla förfaranden och artikel 4.1 sjunde tilläggsprotokollet till EKMR
- Företrädaransvar

Europeisering

- Europakonventionen och EU: rättighetsstadga
- EU-rättsliga initiativ och åtgärder för att motverka skatteflykt, skattebrott, skatteplanering, skatteundvikande förfaranden BEPS, ATAD I och II, DAC 6, Statsstödsregler, Pelare I och II, m.m., m.m.
- Genomslag för rättigheter och en principbaserad rättstillämpning, ex: "domstolsupproret", förslag på Tax Payers ´ Bill of Rights, m.m.

I. Skattetilläggets ställning och status

- Anklagelse för brott? Artikel 6 EKMR. Domar mot Sverige 2002.
- Konsekvensändringar – i syfte att säkerställa rättssäkerhetskraven i art. 6 EKMR
 - Befrielsegrunderna förtydligas och kompletteras med nya grunder (2003), ex. proportionalitetshänsyn
 - Domstolsprövning inom skälig tid
 - Förbud att förelägga den skattskyldige vid vite att medverka i utredningen av den oriktiga uppgift som kan leda till skattetillägg (passivitetsrätten)
 - Utrymmet för frivillig rättelse utökas (och stängs senare)
 - Generösare anståndsregler, medges alltid vid omprövning och överklagan
 - Fasta nivåer för delvis befrielse slopas (2012)

II. Oriktig uppgift/samma gärning/samma sak/samma konkreta händelseförlopp/samma felaktighet eller passivitet och dubbla förfaranden – Ne bis in idem - inte två ggr i samma sak

- 2009: Zolothukhin vs. Ryssland – sakens avgränsning, ne bis in idem?
- Om oriktig uppgift så (ev.) skattetillägg och åtal för skattebrott inom ramen för två olika processer
- Det svenska skattestraffrättsliga systemets förenlighet med artikel 4.1 sjunde tilläggsprotokollet EKMR?
- Utesluter inte dubbla sanktioner men säkrar att samma sak inte prövas inom ramen för två olika förfaranden

Ne bis in idem?

- Förvirring...!
- RÅ 2009 ref. 94 – ”In Sweden we have a system...” – samordning av påföljder – systemet ok!
- Intensiv debatt i doktrinen.
- NJA 2010 ref. 168 I och II – inte ne bis in idem. Förutsebara kompletterande sanktioner i ett nära tidsmässigt samband – möjliggör undantag från art. 4. Systemet ok!
- ”Domstolsuppror” – Göta Hovrätt markerar position, flera underinstanser följer efter, vilandeförklaring av mål, taktisering, processuellt ”kaos”.
- NJA 2011 s. 444. - ej nödv. inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen avseende tolkningen av art. 50 EU-stadgan.

Ne bis in idem?

- RIS-utredningen tillsätts 2012 (SOU 2013:62).
- Löjromsfiskaren från Kalix. Åklagaren mot Hans Åkerberg Fransson (26 feb. 2013, mål C 617/10). Art. 50 rättighetsstadgan tillämplig.
- HD och HFD underkänner systemet (NJA 2013 s. 502 och HFD 2013 ref. 71)
- Resningsärenden, skadeståndsanspråk, "HD tömmer fängelserna!"
- Spärreglering i SFL och SkbrL + lagen (2015:632) om talan om skattetillägg i vissa fall

Ne bis in idem – vilka var problemen?

- Skattetillägg- och skattebrottsbestämmelsernas konstruktion
- Sakens avgränsning – tre olika sakbegrepp – och skattesubjektet
- Möjligheten till nedsättning/lindring
- Förfarandenas kronologi - litis pendens och res judicata
- Vägval eller ett samlat sanktionsförfarande i en och samma process

Vad innebär de nya reglerna?

- Åklagare får inte väcka åtal om SKV redan har påfört skattetillägg för samma felaktighet eller passivitet (samma sak) avseende samma person.
- Motsvarande gäller omvänt för SKV.
- Avgörande: skuldprövning eller ej.
- Allmän domstol ska i en skattebrottsprocess på yrkande av åklagare kunna besluta om skattetillägg

Vad innebär de nya reglerna?

- Beslut om skattetillägg – spärr för åtal/åklagaren (skuldpresumtion)
- Beslut om att inte inleda FU, beslut om att lägga ned FU/om att inte väcka åtal/beslut om FU-begränsning – ej spärrar för skattetillägg/SKV (ingen prövning i skuldfrågan)
- Effekt: skattetillägget kan ”hoppa” mellan förfarandena – dock olika beviskrav

Vad innebär lagen om talan om skattetillägg i vissa fall?

- Åklagare kan föra talan om skattetillägg i allmän domstol
- Materiell prövning enligt SFL
- Processuell prövning enligt RB
- Sammanlagd sanktionsböroda enligt 29 kap. 5 § BrB
- Den tilltalade har rätt till offentlig försvarare

Vilka kan alltså påföra skattetillägg?

- Skatteverket
- Förvaltningsdomstol
- Allmän domstol efter yrkande av åklagare
- (Hur säkerställa en enhetlig prejudikatbildning (oriktig uppgift)...?)

III. Företrädaransvar

- Personligt betalningsansvar för juridiska personers obetalda skatter och avgifter
- Mix av skatterätt, straffrätt och civilrätt – svårklassificerat regelverk
- Kritiserat regelverk: konkursdrivande, strikt ansvar, oproportionerligt, små möjligheter till nedsättning, art. 6 EKMR?, m.m., m.m.
- Betydande reform av det processuella förfarandet under 2000-talet i syfte att säkra rättssäkerheten
- Ersättningslagen gjordes tillämplig
- Företrädare gavs talerätt i fråga om underliggande beskattningsbeslut
- Krav på muntlig förhandling infördes, om företrädaren begär sådan
- Krav på skyndsam handläggning infördes (och togs bort i och med införandet av SFL)

Företrädaransvar

- Målen flyttades till allmän förvaltningsdomstol, 2004
- Reglerna flyttas till 59 kap. SFL, 2012
- "Underreformerat" regelverk. (I skuggan av skattetilläggsfrågorna?) HFD kopplar grepp.
- Reglerna ses över av SKV och Statskontoret
- SOU 2020:60 – det skatterättsliga företrädaransvaret – en översyn
- Grov oaktsamhet preciseras i lagtext
- Breddad och nyanserad befrielseregel
- Rådfragsfrist, om ej särskilda skäl

Sammanfattning

- Praxis driver förändring och nya regler
- Processuellt mycket komplex materia. Ex. sakens avgränsning, målen ”hoppas” i viss ordning, olika beviskrav, samordningsfrågor – kommunikation SKV/EBM, överklagandefrister och PT
- Genomslag för nyanserade bedömningar i varje enskilt fall
- Genomslag för proportionalitetshänsyn
- Genomslag för de skattskyldigas rättigheter

Stockholms
universitet

